

(א) [לעיל טו:]; (ב) עין תמוזית הרש"א, (ג) ד"ה וסגל]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר רבא וכו' כדלמדין לקמן. י"ב י"ל כדפרדין:

מוסף רש"י

סליקוסתא. ע"כ שהיא נאה למראה ולהיתר. (שבת י"ג.)

רבינו חננאל

ואם התרו בהן דברי הכל הלכ' ומורין להן כל הקודם בהן זכה, רוב הונא דאפקי חושלאל ורבא ארא דאפקי חליקוסתא. מותני'. שני קדרין שהיו מהלכין זה אחר זה ונתקל הראשון בו. אמר ר' יוחנן לא תמי' מתני' ר' מאיר היא דאמי' נתקל פושע הוא ומשום הכי חייב, אלא אפי' רבנן דאמי' נתקל אנוס הוא, הכא חייב שהיה לו לעמוד ולא עמד. ור' נחמן בר יצחק אמי' אפי' נשבר ואינו יכול לעמוד חייב שהיה לו להזהיר לבאין אחריו. ר' יוחנן אמי' כיון שנשבר ואינו יכול לעמוד טרוד הוא להזהיר. תן היה בעל קורה ראשון ובעל חבית אחרון בו, וקתני חייב הוהוה ליה להזהיר ולא הוהוה, מאי לאו כשעמד לכתף, לתקן המשאור על כתיפו. ואצי"פ שהוא טרוד אמרי' היה לו להזהיר, קשיא לר' יוחנן. ופריך כשעמד לנוח שאינו טרוד, ואצי"פ שעמד ליפוש כי אמי' לבעל החבית עומד פטור. ת"ש הקדרין וחוהגנין שהיו מהלכין זה אחר זה ונתקל הראשון ונפל בו. ופריך ר' יוחנן בהא נמי אצי"פ שהיה להם לעמוד ולא עמדו כי הוהוהו זה את זה פטורין, ורבין פשוטין הן. אמר רבא נתקל ראשון חייב בנזקי שני בין בנזקי כשגופו הוי בנזקי ממונו, שני חייב בנזקי שלישי בו.

המניח פרק שלישי בבא קמא

לא.

עין משפט
נר מצוה

בא א טוש"ע ח"מ סי' תד סעיף א' בהג"ה:
בב ב מ"י פ"ג מהל' מוקי ממון הלכה ח סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' תיג סעיף א':
בג ג ש"ע שם בהג"ה:
בד ד ה' מ"י פ"ו מהל' חובל ומנוק הלכה ח סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שעט סעיף ב':
בה ז מ"י פ"ג מהלכות מוקי ממון הלכה י ועין ב"מ וזל"מ סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' תיג סעיף ב':
בו ח מ"י שם טוש"ע שם סעיף ג':
בז ט מ"י שם טוש"ע שם סעיף ג':

סליקוסתא. פסולת עילורי תמרים שעשו מהן שכר. ל"א שמרי שכר תמרים ומנגזין אותן כעין יין קרוש ומאכילין לתמרים: **כשמעתיה.** דלמר הלכה ומורין כן: **מוסרין** הוו. שהמרו כמה פעמים צבעלים: **שהיה לו לעמוד.** כלומר צהכי מתוקמת מתניתיך ששהה צנפילתו כדי עמידה ולא עמד: **לכסף.** לתקן הקורה על כתיפו כדרך נושאי משאוי: **לפוש.** דמשונה הוא ואין רה"ר עשויה לכן: **והוגנין.** מוכרי כלי זכוכית: **ואם מחמת ראשון נפלו כולן.** לקמן מפרש: ה"ג

וקתני חייב. שהוא לו להזהיר אע"ג דטרוד לכתף היה לו להזהיר וא"ת ומנליה דמשום שהיה לו להזהיר חייב דלמא משום דמוקמינן לקמן דרמי כשלדא וחייב משום דלא ה"ל למירמיה כשלדא וי"ל כשלדא נמי דרכו כשמתקף וא"ת אי אורחיה אמאי הוה ליה להזהיר הא לקמן מוכח דאי לא רמי כשלדא פטור דאיצטע ליה לצעל חזית לאסוקי אדעתיה שמה יעמוד צעל קורה וא"כ אפי' כשלדא נמי ליפטור הכא דאיצטע ליה לצעל חזית לאסוקי אדעתיה שמה יעמוד כשלדא כיון דדרך המכתפין צכך וי"ל כיון דלפעמים מכתף ואין מניח כשלדא לא איצטע ליה לאזהורי וא"ת כי מוקי לה נמי כשעמד לפוש אמאי חייב הא כיון דאיצטע ליה לאזהורי ליה לצעל דמנא ידע אס עומד לכתף או לפוש ופושע הוא וי"ל דמינכר שפיר אס עומד לפוש או לכתף הלכך כשעומד לפוש אין לאחרון ליהרר משלדא דלאו אורחיה כשלדא כשעומד לפוש הלכך הוהוה דעמד פושע הוא אס לא יזהיר אצל כשעמד לכתף אורחיה הוא להניח כשלדא ואין לו להזהיר: **אמר רבא ראשון חייב בנזקי שני.** לשון שני פי' צקונטרס מפי המורה וכן נראה לר"י עיקר והכי פירושו ראשון חייב בנזקי שני צין בנזקי גופו צין בנזקי ממונו דראשון וצנזקי גופו מחייב אף על ממונו דשני דהוי אדם המוסיף וצנזקי ממונו מחייב אצוקי גופו דשני ולא על ממונו דקדירות הראשונות הוי צור ולא מחייב אכלים כדמפרש דראשון ודאי פושע הוא ולפיכך חייב על נזק שממונו עושה אצל שני לא פשע צשלישי כל כך ומ"מ כשגוף השני הויק אפי' צממון השלישי חייב דהיה לו לעמוד ולא עמד אצל כשהויק ממונו של שני אפילו שלישי פטור דלמך ליה האי צירא לאו אנה כריתיה דה"ל מפקיר נוקי לאחר נפילת אונס מיחזי כולן פטורין על נזקי ממונו אפילו ראשון אס הויק ממונו אפילו את גוף השני ולא מני אוקמה דצרייתא כרבנן דלמרי נתקל אונס הוא דהוי ראשון נמי מפקיר נוקי לאחר נפילת אונס ורבא כר"מ דלמך נתקל פושע הוא דקי"ל דצרייתא ורבא לפרש הצרייתא דקדרין ווגנין קאתו להכי ליכא למימר דפליגי וצקונט' פירש דרבא ס"ל דצין לר"מ וצין לרבנן נתקל פושע הוא ולא פליגי אלא צמפקיר נוקי אצל מכל מקום ה"ל לאוקמי צרייתא כרבנן דאית להו מפקיר נוקי פטור ועוד דצחאומניס (צ"מ דף פג: וסו) משמע דליכא מאן דפליגי אמאי דאוקימנא לעיל פלוגתא דנתקל פושע דקאמר התם וקי"ל דצנתקל פושע פליגי ומשני אלא אמר רבא ראשון חייב בנזקי שני צין בנזקי גופו צין בנזקי ממונו דשני והוא דהויק צגופו אע"ג דלנוס מדפטר צצרייתא כשהויק ראשון צממונו מ"מ חייב על שהיה לו לעמוד או להזהיר אצל שני חייב בנזקי שלישי גופו של שלישי ולא אממונו דגוף השני הוי צור משום דלנוס יומר מן הראשון ולכן מטעם שהיה לו לעמוד לא הוי אלא צור וראשון שאין אנוס כל כך אע"ג דצחאום זה מפטר אדם המוסיף כדמשמע צצחאומניס כיון שהיה לו לעמוד ולא עמד חשיב ליה אדם המוסיף אע"פ שזה דוחק אין לחוש כיון דלא קאי מסקנא הכי א"כ י"ל דרבא צצירא ליה צנתקל פושע כר"מ ולכן הראשון הוי אדם המוסיף ולא צור מ"מ פטר ליה צצרייתא אצוקי ממונו משום דצכר מפקיר נוקי פטור אפילו אחר נפילת פשיעה אע"ג דרבא צכר כר"מ צהא לא צכר כר"מ ופריך הניחא לשמואל אלא לרב אמאי חשיב ליה להאי שני צור מרגמה רב אדא כגון שהווקו כלים צכלים והשתא דר ציה וצא ליישב הצרייתא לנישנא קמא דרבא וכולן חייצין על נזקי גופו הויק את ממונו ופטורין על נזקי ממונו שממון הויק את הממון ואע"ג דנתקל פושע הוא מ"מ הוי ממונו צור ופטור על כלי שני אצל כשהויק ממונו את הגוף הראשון חייב והשני פטור וגרס צרישא האי צירא לאו אנה כריתיה וצאלא אמר רבא גרסינן ה"ל צור ולא מנינו צור שחייב צו את הכלים ולשון ראשון פ"ה והיא גירסת ר"מ אמר רבא ראשון חייב צין בנזקי גופו צין בנזקי ממונו דשני כשהווקו צגופו של ראשון כדמפרש דראשון ודאי פושע הוא לר"מ דמנפשיה נפיל והוי אדם המוסיף ולרבנן ממונו של שלישי אצל לא בנזקי ממונו של שלישי כדמסיק דלגופו של שלישי מחייב דהיה לו לעמוד ולא עמד אממונו פטור דה"ל צור ולא מנינו צור שחייב צו את הכלים ופריך ראשון נמי נחשב גופו צור ופטור על ממונו השני ומשני ראשון מנפשיה נפיל וה"ל פושע לר"מ ולרבנן משום דה"ל להזהיר לרב נחמן ולרבי יוחנן היה לו לעמוד אע"ג דלרבנן שניהם אנוסין מ"מ הראשון שאין אנוס כ"כ הוי אדם המוסיף מטעם שהיה לו לעמוד או להזהיר והשני שהוא אנוס יותר אין נחשב מטעם זה כ"א צור ולפי זה הו"מ למפרכ השתא הניחא לשמואל (א) כדלמדין לקמן מיחזי כולן חייצין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממונו של נזקיין וחזור צו רבא מתוך קושיא זו ומימה דלישני דגופו וממונו אמויקין קאי וחייצין אצוקי גופו דראשון מטעם אדם המוסיף וגופו של שני משום צור ופטור אצוקי שממונו הויק כרבנן דלמרי נתקל לאו פושע הוא והוי מפקיר נוקי לאחר נפילת אונס אלא אמר רבא ראשון חייב צין בנזקי גופו צין בנזקי ממונו דראשון אס הויק צגוף השני יס ספריס שכמוצ צהן צהדיא צין איתוק מגופו צין איתוק מממונו שני חייב בנזקי שלישי צנזקי גופו דשני משום שהיה לו לעמוד אצל לא בנזקי ממונו דשני דא"ל האי צירא לאו אנה כריתיה דלנוס היה שהראשון גרס לו ליפול אצל ראשון ודאי פושע הוא ולהכי קתני צצרייתא וכולן פטורין על נזקי ממונו פ"ה על ניזוקין שגוף הראשון נמי נחשב צור כיון שלא הויקו צדיים וקשה כיון דפושע הוא אמאי פטור כשגופו הויק ממונו השני ואע"פ שאין מוסיף צדיים אין לו ליחשב צור דהמתן אס עמד צעל קורה חייב צחזית של צחזירי אלמא חשיב

6) אין צריך ובהל"ש ובעל המאור ובהלכות פירושים אחרים, ז) [על ג. ו. סת: לקמן סמ, א) [קמן זב. עין סט, ד) [על סמ, ט) [סחור לע"ל, ו) [ע"כ מע"א].

גיליון הש"ס

רש"י ד"ה ראשון ודאי בו וקסבר רבא בו. קשה לי הא רבא אמר ספ"ז דבימי הא כי דניה והאי כי דניה הרי דס"ל לרבא לגיי' נמקל לאו פושע הוא מדפטר בש"מ ועי' לעיל דף סז ע"ב מוספות ד"ה אמר רבא לרבא דפטר לגיי' נמקל פושע ז"ל דהטעם דפטר בש"מ משום תקח"ל אבל רבא דלמח הא כי דניה מוכח דפטר לגיי' נמקל לאו פושע ועי"ג.

רבינו הגנאל (המשך)

שנתקל עליו כאלו הוא השליש. והא דרבא ה"ל היא דלית מאן דפליג עליה ומסקנא כוותיה. אמר מר כולן חייבין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממון. הניחא לשמואל דאמי' כל תקלה בור הוא ולענין קטלא אמ' שור ולא אדם חמור ולא כלין אבל לענין נזיקין אדם חייב וכלן פטורין. אלא הוה בור ואי לא מנוחיה ניהו וכשזור הן שחייב בוה ובוה גופו היכי מפיק ליה. תרגמה אבא בר מימי קמי רבינא שהחוק כלין בכלין שיכול להפקירן. פ"י כשלא, כגון שפשוט ידיו ורגליו לרוחבה שלדך ופסקה מלפני בה אדם. וכן חוטרה דסטומא, פ"י הסומא בגוש במטה שבידו הגה והנה בברייתא [בא]צנע הדין.

ה"ג ראשון ודאי פושע הוא שני אגופו מייחייב שהיה לו לעמוד ולא עמד אממונו פטור דא"ל האי זירא לאו אלא כריתיה מיטיבי כולן חייבין על נזקי גופן כו' עד מאי טעמא דהוה ליה זור ולא מנינו זור שחייב בו את הכלים הניחא לשמואל דאמר כו' אלא לרב מאי איכא למימר סרגמה רב

אדא כו'. והכי פירוש ראשון חייב בנזקי שני זין שניוק בגופו של ראשון וזין שהזיק בזממו של ראשון וגופו כדון מניחא ומייב אף על כלים דשני דגופו לא משוינן [ליה] כדון זור וממונו [הוה ליה] בתורת זור וחייב על גוף ז' ופטור על כליו אם הזיק ממון בזממו פטור דבור חייב בו נזקי אדם דלמרינן לעיל [פמ:]: דכי דרשין שור ולא אדם לענין קטלא אבל לענין נזקין חייב ופטור בו את הכלים ושני חייב בנזקי שלישי כדון מניחא היכא דהזיק בגופו של שני אצל לא בנזקי ממון שחם ממנו של שני חייב את השלישי בגופו אינו חייב אפילו תורת זור אין לו על הקדירות של השני להתייבב צמה שהזיק ואפילו הזיק בגופו של שלישי: **ס' מה נפשך**. דמשוית לממונו של ראשון זור וממונו דשני פטור: אי נתקל פושע הוא. והוי כמשליך תקלותיו צרה"ר משום הכי ממון ראשון חייב: שני נמי נתייבב חייב שלישי דעביד ממנו לגופו של שלישי: ואי לאו פושע הוא. ואנוס משוית ליה: אפי' ראשון נפטר אפי' אנוקין דהזיק בגופו כ"ש בזממו: **ו**. ראשון ודאי פושע הוא. דמנפשיה נפל הלך גופו וחיוב ממנו הוא ליה כורה זור ומתייבב מיהא אגופו דשני **ו**קסבר רבא דרבנן לא פליגי עליה דר"מ דנתקל פושע

הוא כדאוקי לעיל [פט.]. אצ"י דמתרמי פליגי אלא באפקר נזקיו הוא דפליגי אצל נתקל מעצמו פושע הוא לדברי הכל: שני. דנפילתו אנוס הוא אגופו מיהא מייחייב בנזקי זדדים שהיה לו לעמוד ולא עמד: **אממונו פטור**. לגמרי ואפי' היה לו לעמוד: **דאמר ליה האי זירא לאו אלא כריתיה**. אלא ראשון ומפקיר נזקו לאחר נפילת אונס למחן לעיל (דף קט). **דפטור**: שהזיק ממון את אחרים. וקס"ד השתא דלגמרי פטר לכו אפי' הזיק הממון את גוף חבירו: **מאי לאו אפילו ראשון**. וש"מ נתקל לאו פושע הוא ואגופו הוא דמתייבב דהוה ליה לעמוד. ואע"ג דמתילתו אנוס חייב דגופו לא משוינן ליה דין זור דנימא מפקיר נזקו אחר נפילת אונס הוא אלא מניחא ממנו הוא דלדאם לא הוה זור אצל אממונו פטור: לא לרב מראשון כו': אלא אמר רבא כו'. ע"כ רבא לא חייב הראשון בנזקי ממנו דשני דלאו פושע הוא ולא חלק זין ראשון לשני אלא בנזקי שהזיק גופו והכי אמר רבא ראשון הוה גופו מניחא חייב בנזקי ממנו של שני הואיל והיה לו לעמוד אבל שני אפילו היה לו לעמוד לא מתייבב כוליה האי כראשון דראשון הוה פושע טפי משני הלך ראשון ודאי הוה מניחא מיסתיה אי משוית ליה לגופיה זור וחייב על נזקי גופו של שלישי אבל לא בנזקי ממנו דלא מנינו זור שחייב בו את הכלים וצרייתא דקתני כולן חייבין על נזקי גופו דמשמע אפילו שני כגון שהזיק את גופו של שלישי: **הניחא לשמואל**. איכא למימר דגופו של שני אינו ליה תורת זור: **אלא לרב דאמר**. אי לא אפקריה לא הוה זור בשלמא ממון איכא למימר דמפקיר איניש אלא גוף מי מפקיר: **סרגמה רב אדא בר מינומי**. לצרייתא דלעיל כגון שהזיק כלים בכלים ולעולם מילתיה דרבא כדהוה שמעינן ליה מעיקרא דגופו דראשון ושני הוה כמזיקין זדדים וחייבין על הכל ואפילו לשמואל דאמר דמידי דלא אפקריה הוה זור ה"מ בזמון אבל בגופו אדם הוא ולא זור וחייב על נזקי כלים. וממונו של ראשון לשמואל זין אפקריה הוה זור ולרב אי לא אפקריה חייב בכל ואי אפקריה הוה זור דנתקל מעצמו פושע הוא. וממונו של שני פטור אף על נזקי גוף השלישי דזוק המופקר על ידי אונס הוא וא"י לא אפקריה שורו הוא וטפה באפיה שהרי אנוס הוא. ומילתיה דרבא מתוקמא זין לרב זין לשמואל. ודקשיא לך צרייתא דקתני שאפילו ראשון ממונו פטור היינו היכא דהזיק כלים דשני בכליו דראשון דמיפטר משום דבור יניהו ולא חייב בו את הכלים ולרב דאפקריניהו ולשמואל אפילו לא אפקריניהו והכי קתני כולן חייבין על נזקי שמויק גופו ואפילו הזיק כלים דגופו דלדאם הזיק הוא ופטורין על נזקי ממון את הזיק ממון את כלי חביריהו דאפילו ממון הראשון טפי מצבור לא משוית ליה שאין לך פושע יותר מכורה זור ופטור בו את הכלים אבל הזיק ממנו את הגוף יש מהן חייב יש מהן פטור ראשון חייב ושני פטור. וגירסא הכי איתא אמר רבא ראשון חייב בנזקי שני זין בנזקי גופו זין בנזקי ממנו שני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו אצל לא בנזקי ממנו מה נפשך אי נתקל פושע הוא שני נמי לחייב ואי נתקל לאו פושע הוא ראשון נמי ליפטר ראשון ודאי פושע הוא ושני אגופו מתייבב דהוה ליה לעמוד ולא עמד אממונו פטור דאמר ליה האי זירא לאו אלא כריתיה. ולא גרסינן הכא דהוה ליה זור כו' עד לרב מראשון והא כולן קתני כו' עד שני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו ולא בנזקי ממנו דהוה ליה זור כו' ולא גרסינן הכא האי זירא לאו אלא כריתיה וכי: **כשלא**. כצבילה המושלכת למעבר הדרך ברחצה ומנולאה את כל הדרך. שלדא נצילה כדלמרינן בעלמא שלדו קיימת (גדה דף פמ): כחוטרה דפמיוחא. כמקל של סומין שמגשש הסומא בו ופעמים שהוה מושיטו לרוחב הדרך **ברג"ז** זה צא בחצינו כו'. ופגע זה צוה: **פטור**. שלשניהם רשות להלך: היה צעל קורה ראשון כו' פטור. שזה מהלך כדרכו והוא מיהר ללכת: **גב' תרוייהו**

אדם המזיק אפי' שאינו מניחא צדדים וכולן חייבין על נזקי גופן כמו אמר מר הוא הניחא לשמואל כו' ומשני כגון שהזיק כלים בכלים והשתא כולן חייבין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממון ע"כ לאו על נזקין קאי דאי קאי אנוקין כדס"ד השתא א"כ מיירי כשהזיק בזממו המזיקין כדמוקי כשהזיק כלים בכלים דאי בגוף המזיק אמאי קאמר דפטורין על נזקי ממון וכיון דהזיק בזממו מוזיקין איירי אמאי חייב שני כשהזיק גוף שלישי בזממו והא האי זירא לאו איהו כרייה אלא אמזיקין קאי וכולן חייבין אנוקין שהזיק גופו זין בזממו זין בגוף שאפי' גוף שני חייב על ממון שלישי דמטעם שהיה לו לעמוד ולהסיר הוה אדם המזיק וחייב על הכלים אף לשמואל והשתא לא קשה מה שהקשה מלשם עמד צעל קורה דכיון שיתחייב לפי המסקנא אין לחוש אם יכול לומר ולטעמין ולשמואל מי ניחא דיש מקומות שאין השי"ס מקפיד ופטורין על נזקי ממון פירוש שמוק ממנו את הכלים אפי' ראשון דפושע הוא דהוה ליה ממנו זור ופטור על הכלים: **בחוטרה דפמיוחא**. ארז פפא פליג וס"ל לרב זב"ד דכי פסקה לאורחא כשלדא לא היה ראשון חייב בנזקי שלישי שהיה לו לומר כשראה השני שנפל אצל בחוטרה דמסיתא דהוה צלכסון כשנתקל הראשון ברגא החוטרה אנתו שצא אחר כך ונתקל בנזקי החוטרה לא ראהו: ואם

בח א ב ג מ"י פ"ג מהלכות נזקי ממון הלכה י' עיניו בשהנות ונמי"מ סמג עשאן סמ טושי"ע ח"מ ס' ת"ג ספ"ג ט: **בבא ד מ"י** שם ה"ל יא טושי"ע שם ספ"ג ג: **ג** טושי"ע שם בה"ג: **זא ד מ"י** פ"ו מהלכות חובל ומזיק הלכה ח סמג עשאן טושי"ע ח"מ ס' שעט ספ"ג ח: **גב ז מ"י** שם טושי"ע שם ספ"ג ט:

רבינו הגנאל

ומתחייבין עליה כולן חייבין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממון ואפי' לאו אפי' ראשון כו'. וכיון דאיתוחב דור אמר רבא ראשון חייב בנזקי שני זין איתוחב השני בגופו שלראשון בין איתוחב בזממו ובממנו שלראשון, שני חייב בנזקי שלישי אי איתוחב בגופה דשני. אבל איתוחב בזממו שלשני לא. האי זירא לאו אלא כריתיה. פ"י גאון זק"ל, אלא ראשון הוא דחפרה שנתקל תחלה. פ"י הראשון חייב לשני אם הזיק שני בזממו שלראשון בכליו דאיתוחב כגון אבנו סבינו ומשאו שהניחו ברשות הרבי' שאם הזיק בהן אדם חייב דאיתוחב לעילא [פמ:]. וכל שכן אם הזיק השני (השני) בגופו שלראשון שהיה לו לעמוד ולא עמד, ואם אינו יכול לעמוד היה לו להזהיר ולא הוהיר. אבל שלישי בגופו שלשני חייב השני, שהיה לו לעמוד או להזהיר כמו שאמרנו ולא עשה לפיכך חייב, אבל חזוק בכליו שלשני פטור דאמי' ליה הלא המניח כליו ברשות הרבי' כאלו כרה בור ברשו' הרבי' וחייב, אלו הכלים לא השלכתים אני ברשו' הרבי', הראשון